

УДК 343.4

DOI [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.4\(52\).248143](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.4(52).248143)

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ВИДОБУТКУ ДОРОГОЦІННОГО КАМІННЯ ОРГАНОГЕННОГО УТВОРЕННЯ

Пустовойтова Я. В.,

оперуповноважений

Головного управління Національної поліції в Київській області

ORCID ID: 0000-0003-2838-4491

udaffchik@gmail.com

У статті на підставі аналізу низки нормативних документів, які встановлюють особливий порядок використання надр, здійснено спробу вирішення проблеми протидії незаконному видобутку дорогоцінного каміння органічного утворення шляхом легалізації такої діяльності. Вказано, що серед злочинів, що посягають на природні ресурси країни, найбільш латентним, а тому найменш дослідженим є саме цей вид кримінальних правопорушень.

У публікації надано поняття бурштину, вказано, в чому полягають обов'язки користувачів надр, а також визначені основні вимоги під час розробки родовищ корисних копалин та основні вимоги в галузі охорони надр. Розкрито процедуру та детально охарактеризовано отримання права користування надрами для видобування корисних копалин, зокрема починається вона з розроблення відповідно до чинного земельного законодавства проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для видобування корисних копалин, проведення експертизи та оцінки розвіданих запасів корисних копалин в порядку, установленому Державною комісією України по запасах корисних копалин, отримання єдиного дозволу на користування надрами після погодження цього питання з компетентними органами, затвердження проекту розробки родовища корисних копалин, отримання земельної ділянки для користування надрами та завершується в момент державної реєстрації речового права на відповідну земельну ділянку.

Визначено соціально-економічні та юридичні чинники виникнення проблеми незаконного видобутку бурштину. Досліджені спроби законодавця врегулювати питання видобутку бурштину від його незаконного промислу шляхом розробки численних законопроектів, видання указів і розпоряджень. Виявлено їх недоліки й позитивні риси. Зазначені соціально-економічні та юридичні передумови незаконному видобутку дорогоцінного каміння органічного утворення.

Ключові слова: надра, корисні копалини, бурштин, нелегальний видобуток.

Постановка проблеми. Серед злочинів, що посягають на природні ресурси країни, найбільш латентним, а тому, на наш погляд, найменш дослідженим є такий вид кримінального правопорушення, як незаконний видобуток дорогоцінного каміння органічного утворення. Офіційна статистика не повною мірою відображає масштаби злочинності, яка у більшості випадках поєднується з його незаконним обігом, контрабандою за межі держави, іншими, більш тяжкими злочинами. Крім цього, існують і такі соціально-економічні та юридичні передумови, як заплутане правове регулювання, складність отримання спеціальних дозволів, неглибоке залягання від земної поверхні продуктивних шарів бурштину, водночас важка соціально-економічна ситуація в бурштиноносному регіоні (безробіття, зниження рівня життя населення, нехтування вимогами екологічної безпеки, підвищення рівня захворюваності в результаті недотримання техніки безпеки й важких умов праці), відсутність державного контролю, розвиток корупційних схем покривання видобутку й реалізації бурштину та, як наслідок, складна криміногенна ситуація [1, с. 111].

© Пустовойтова Я. В.

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у наукове забезпечення розслідування злочинів проти довкілля внесли вчені-криміналісти та процесуалісти: Ю.П. Аленін, В.Д. Басай, В.П. Бахін, А.Ф. Волобуєв, В.І. Галаган, В.Г. Гончаренко, В.А. Журавель, А.В. Іщенко, Н.І. Клименко, І.І. Когутич, В.О. Коновалова, Є.Д. Лук'янчиков, О.В. Одерій, М.А. Погорецький, В.В. Тіщенко, П.В. Цимбал, С.С. Чернявський, Ю.М. Черноус, В.Ю. Шепітько та багато інших.

Ученими з різних позицій досліджені питання особливостей технології видобутку бурштину; способів вчинення та розслідування цього виду кримінальних правопорушень, протидії порушенням правил охорони або використання надр тощо. Проте сьогочасні реалії та прийняті зміни в законодавстві, посилення кримінальної відповідальності за використання янтароносних надр потребують подальшого наукового опрацювання та осмислення зазначених проблем.

Метою статті є аналіз проблеми сучасного стану протидії незаконному видобутку дорогоцінного каміння органогенного утворення.

Виклад основного матеріалу. Надра – це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння (стаття 1 Кодексу України про надра). Складовою частиною надр є корисні копалини загальнодержавного і місцевого значення. Віднесення корисних копалин до загальнодержавного або місцевого значення здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища (стаття 6 Кодексу України про надра) [2].

Корисні копалини належать до непоновлюваних природних ресурсів, геологічна швидкість утворення або акумуляції яких є значно меншою, ніж швидкість їх споживання людиною. Це зумовлює їх високу вартість, викликає інтерес злочинців, а ситуація у сфері їх видобутку та реалізації, зокрема в даний час, має кримінальний характер і є досить складною.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення» від 12 грудня 1994 року № 827 (у редакції від 9 вересня 2020 року № 826) до корисних копалин, як ювелірну сировину (дорогоцінне каміння), віднесено бурштин [3], тобто природні мінерали речовини органічного та неорганічного походження, які можуть використовуватися безпосередньо або після їх обробки. Бурштин і перли в сировині, необробленому та обробленому вигляді відповідно до пункту 3 статті 1 Закону України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» визначаються як дорогоцінне каміння органогенного утворення [4].

Проте, на відміну від перл, бурштин відноситься до корисних копалин загальнодержавного значення [3], а тому за його незаконне видобування як дорогоцінного каміння органогенного утворення загальнодержавного значення встановлено кримінальну відповідальність за статтею 240¹ КК України [5].

Слово «бурштин» походить від німецького «bernstein» – камінь, що горить [6], неймовірно, але факт: раніше бурштином опалювали оселі.

Бурштин (сукциніт, янтар, бурштинова руда, боденштейн, амбер) – це викопна скам'яніла смола древніх вимерлих переважно хвойних дерев що утворилася 45-50 млн. років тому, яка в процесі фосилізації втратила більшу частину летючих компонентів. За міжнародною мінералогічною термінологією бурштином прийнято називати скам'янілу смолу з вмістом сукциніту (від латинської назви сосни, що росла в далекому минулому на території сучасної Прибалтики), все інше – бурштиноподібні смоли. Приблизно 45-50 млн. років тому відбулося значне потепління і зволоження клімату, що викликало рясне смоловиділення дерев. Річки і струмки поступово вимивали затверділі грудки смоли із землі і зносили їх у гирло великої річки, що впадала в древнє море. В інші місця на території Європи бурштин був занесений під час руху льодовика в останній льодовиковий період [7]. Бурштин – збірне поняття окам'янілої викопної смоли хвойних дерев, незалежно від походження будови й властивостей. Колір бурштину переважно жовтий та оранжевий, трапляються різновиди червоного, коричневого, чорного, а також блакитного кольорів і безбарвні. Блиск бурштину – скляний. За ступенем прозорості бурштин поділяють на прозорий, напівпрозорий і непрозорий. Розміри індивідів бурштину змінюються в межах від 0,1 до 50 см. Переважно це слабообкатані зерна округлої або плоскої форми.

Згідно з Інструкцією із застосування «Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ бурштину» від 5 лютого 2003 року № 155/7476, затвердженої наказом Державної комісії України по запасах корисних копалин при Міністерстві екології й природних ресурсів України від 10 лютого 2003 року № 29, бурштин – це збірний термін, який поєднує різновиди викопних смол, придатних для використання в ювелірно-виробничій, хімічній, фармацевтичній й в інших галузях виробництва. Серед викопних окам'янілих смол за фізико-механічними і хімічними властивостями виділяють три групи:

– тугоплавкі, грузлі викопні смоли, що містять до 8% бурштинової кислоти (сукцинїт, руменїт, бирміт, симетїт);

– тендітні викопні смоли буровугільних шарів (ретинїт, геданїт, чемоїнїт);

– м'які легкоплавкі викопні смоли четвертинного віку (копал, амбрїт).

Термін «бурштин» стосується саме різновидів викопаних смол складу C₄₀H₆₄O₄, використовуваних у ювелірно-виробничій галузі: сукцинїта, руменїта, бирміта, симетїта, ретинїта, геданїта, чемоїнїта, глесїта. Причому Експертно-кваліфікаційна комісія Міжнародної бурштинової асоціації (Expert Commission on Qualification of the international amber association (IAA)) рекомендує використовувати термін «бурштин» як синонім терміна «сукцинїт» [8].

Україна посідає друге місце у світі по запасах бурштину-сукцинїта, який характеризується:

– найвищим у світі відсотком бурштину ювелірної якості в покладах (співвідношення ювелірного й технічного бурштину становить 24 і 76%);

– високою часткою знаходження великих кускових фракцій ювелірної якості (розміром більш 50 см.);

– невеликою глибиною залягання (2-7 м);

– видобутком дешевше на 20-40% у порівнянні з іншими країнами (наприклад, з Литвою) [9].

Відповідно до частини 1 статті 13 Кодексу України про надра України правом надрокористування, зокрема видобуванням корисних копалин можуть бути наділені підприємства, установи, організації, громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи, якщо вони:

1. погодили із відповідною радою питання про надання земельної ділянки для видобування корисних копалин (частина 6 статті 16 Кодексу України про надра). Аналіз цієї вимоги під кутом положень земельного законодавства дозволяє стверджувати, що в цьому випадку мається на увазі розроблення відповідно до чинного законодавства проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для видобування корисних копалин (частини 1–4 статті 123 Земельного Кодексу України (далі ЗК).

Слід зазначити, що це правило не поширюється на випадки, коли:

1) в наданні земельної ділянки немає потреби (наприклад, такої потреби немає, якщо йдеться про землевласників і землекористувачів, які планують здійснювати користування надрами відповідно до положень статті 23 Кодексу України про надра);

2) користування надрами здійснюється на умовах угод про розподіл продукції, укладених відповідно до ЗУ «Про угоди про розподіл продукції» (частина 6 статті 16 Кодексу України про надра). В останньому випадку базовим документом є сама угода про розподіл продукції.

2. Отримали єдиний дозвіл на геологічне вивчення бурштиноносних надр з подальшим його видобуванням (крім землевласників і землекористувачів, які здійснюють видобування корисних копалин у межах наданих їм земельних ділянок) після погодження цього питання з компетентними органами. Спеціальні дозволи на користування надрами надаються переможцям аукціонів строком дії на 5 років.

3. Отримали обмежену площу земельної ділянки для користування надрами, на яку надається спеціальний дозвіл на геологічне вивчення бурштиноносних надр, у тому числі дослідно-промислово розробку родовищ із подальшим видобуванням бурштину (промисловою розробкою родовищ), до 10 га (крім землевласників і землекористувачів, які здійснюють користування надрами на підставі положень статті 23 КпН України). Такий висновок впливає з приписів частини 2 статті 18 КпН України, в якій визначено, що земельні ділянки для користування надрами, крім випадків, передбачених статтею 23 КпН України, надаються користувачам надр після одержання ними спеціальних дозволів на користування надрами. У частині 4 статті 66 ЗК України передбачено надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, після оформлення в установленому порядку прав користування надрами і відновлення земель згідно із затвердженим відповідним робочим проєктом землеустрою на раніше відпрацьованих площах у встановлені строки.

Наразі надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, провадиться в порядку, встановленому статтями 122 і 123 ЗК України. Будь-яке речове право на земельну ділянку (в тому числі й отримане з метою користування надрами) *виникає* не з моменту прийняття відповідного рішення компетентним органом (органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування), а з *моменту державної реєстрації цього права* (стаття 125 ЗК України).

Таким чином, за загальним правилом процедура отримання права користування надрами для видобування корисних копалин *починається* з розроблення відповідно до чинного земельного законодавства проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для видобування корисних копалин, проведення експертизи та оцінки розвіданих запасів корисних копалин у порядку, встановленому Державною комісією України по запасах корисних копалин, отримання єдиного дозволу на користування надрами після погодження цього питання з компетентними органами, затвердження проєкту розробки родовища корисних копалин, отримання земельної ділянки для користування надрами та *завершується* в момент державної реєстрації речового права на відповідну земельну ділянку.

При цьому застосовується обладнання, яке пройшло відповідно до закону обов'язкову сертифікацію, інакше передбачена адміністративна відповідальність за статтею 58¹ КУАП України.

У частині 2 статті 24 КпН України встановлено, що *користувачі надр зобов'язані*: використовувати надра відповідно до мети, для якої їх було надано; забезпечувати повноту геологічного вивчення, раціональне, комплексне використання та охорону надр; забезпечувати безпеку людей, майна та навколишнього природного середовища; приводити земельні ділянки, порушені при користуванні надрами, в стан, придатний для подальшого їх використання у суспільному виробництві; надавати та оприлюднювати інформацію про загальнодержавні та місцеві податки і збори, інші платежі, а також про виробничу (господарську) діяльність, необхідну для забезпечення прозорості у видобувних галузях, відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України; виконувати інші вимоги щодо користування надрами, встановлені законодавством України та угодою про розподіл продукції.

У межах статті 53 КпН України законодавець визначає *основні вимоги під час розробки родовищ корисних копалин*, згідно з якими під час здійснення такої діяльності повинні забезпечуватися: застосування раціональних, екологічно безпечних технологій видобування корисних копалин і вилучення наявних у них компонентів, що мають промислове значення, недопущення наднормативних втрат і погіршення якості корисних копалин, а також вибіркового відпрацювання багатих ділянок родовищ, що призводить до втрат запасів корисних копалин; здійснення дорозвідки родовищ корисних копалин та інших геологічних робіт, проведення маркшейдерських робіт, ведення технічної документації; облік стану і руху запасів, втрат і погіршення якості корисних копалин, а також подання до статистичних та інших державних органів встановленої законодавством звітності; недопущення псування розроблюваних і сусідніх з ними родовищ корисних копалин в результаті проведення гірничих робіт, а також збереження запасів корисних копалин родовищ, що консервуються; складування, збереження та облік корисних копалин, а також відходів виробництва, що містять корисні компоненти і тимчасово не використовуються; раціональне використання розкритих порід і відходів виробництва; безпечне для людей, майна і навколишнього природного середовища ведення робіт.

Під час розробки родовищ корисних копалин та переробки мінеральної сировини має забезпечуватися також додержання інших вимог, передбачених законодавством про охорону навколишнього природного середовища (частина 3 статті 53 КпН України).

У статті 56 КпН України встановлено, що *основними вимогами в галузі охорони надр є*: забезпечення повного і комплексного геологічного вивчення надр; додержання встановленого законодавством порядку надання надр у користуванні і недопущенні самовільного користування надрами; раціональне вилучення і використання запасів корисних копалин і наявних у них компонентів; недопущення шкідливого впливу робіт, пов'язаних із користуванням надрами, на збереження запасів корисних копалин, гірничих виробок і свердловин, що експлуатуються чи законсервовані, а також підземних споруд; охорона родовищ корисних копалин від затоплення, пожеж та інших факторів, що впливають на якість корисних копалин і промислову цінність родовищ або ускладнюють їх розробку; запобігання необґрунтованій та самовільній забудові площ залягання корисних копалин і додержання встановленого законодавством порядку використання цих площ з іншою метою; запобігання забрудненню надр при підземному зберіганні нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захороненні шкідливих речовин і відходів виробництва, скиданні стічних вод; додержання інших вимог, передбачених законодавством про охорону навколишнього природного середовища.

Згідно з даними державного науково-виробничого підприємства «Геоінформ України», яке оприлюднює на своєму сайті реєстр спецдозволів, протягом 2014 –2018 років в Україні видано лише 12 дозволів на видобуток бурштину. Слід зауважити, що активність нелегальних копачів бурштину прямо пропорційна коливанням цін на бурштин на світових ринках [10].

В Україні наразі передбачена відповідальність за незаконне видобування, збут, придбання, передачу, пересилання, перевезення, переробку бурштину. Проте на сьогодні рівень відповідальності за таке кримінальне правопорушення надзвичайно низький. Також Кодекс законів про адміністративну відповідальність було доповнено статтею 58¹ «Порушення вимог щодо видобутку корисних копалин», за якою передбачаються штрафи за видобування корисних копалин із використанням обладнання, яке не пройшло відповідно до закону обов'язкову сертифікацію. Так само прийнято нову редакцію статті 206 «Протидія законній господарській діяльності»; посилення кримінальних санкцій за порушення правил охорони надр, особливо за недотримання вимог рекультивациі земель; умисне ухилення від обов'язкової рекультивациі земель, порушених внаслідок дослідно-промислової розробки родовищ бурштину чи його видобування, передбачено статтею 254 КК.

Слід зазначити, що Верховна Рада України з метою упорядкування видобутку бурштину в Україні та посилення кримінальної відповідальності за використання янтароносних надр розглядала декілька законопроектів, серед яких – проекти Законів України «Про бурштин» від 29 грудня 2009 року № 5497, «Про особливості видобутку бурштину-сирцю на родовищах і проявах, які не

мають промислового значення» від 10 грудня 2014 року № 1351, «Про видобування та реалізацію бурштину» від 26 грудня 2014 року № 1351-1 та «Про старательську діяльність» від 04 вересня 2015 року № 3035 тощо. Зокрема, 23 квітня 2015 року в першому читанні прийняла законопроект № 1351-1 «Про видобування та реалізацію бурштину», який був спрямований на створення сприятливих умов для розвитку в Україні нової галузі економіки, пов'язаної з видобуванням, реалізацією та обробкою бурштину, на залучення у цю галузь інвестицій і нових технологій. Законопроект також був покликаний припинити незаконний видобуток бурштину в Україні, забезпечити охорону навколишнього середовища під час видобування бурштину та рекультивациі порушених земель. Однак **7 лютого 2017 року** парламент відхилив цей проєкт. Проте **16 лютого 2017 року** набрала чинності постанова КМ № 1063 «Деякі питання реалізації пілотного проєкту рекультивациі земель лісогосподарського призначення, порушених внаслідок незаконного видобування бурштину». Проте цей нормативний документ розв'язував лише одну з проблем – відновлення земель лісогосподарського призначення, утім, це завдання покладалося лише на державні підприємства.

До цієї проблеми повернулись у 2019–2020 роках, знов шляхом внесення змін до законодавства про видобуток бурштину й інших корисних копалин. Зміни торкнулись Кодексу України про надра, Податкового кодексу України, Земельного кодексу України, Кримінального кодексу України. Однак незаконний видобуток бурштину не припинився.

Висновки. Отже, в сучасних умовах прозорість, законність і відповідальність – основне, що потрібно на такому етапі розв'язання проблеми видобування дорогоцінного каміння органогенного утворення. Вважаємо, зокрема, за необхідне продовження науково-дослідних робіт у напрямі вироблення дієвих практичних рекомендацій з розслідування незаконного видобутку бурштину як екологічного злочину, пов'язаного з порушенням правил охорони або використання надр шляхом незаконного видобутку корисних копалин загальнодержавного значення, а саме дорогоцінного каміння органогенного утворення, зокрема у структурі окремої криміналістичної методики.

Pustovoitova I. Problems of the current state of control of illegal extraction of precious stones of organogenic formation

In the article the decision of problem of counteraction to the illegal booty of jewels of organogenic formation is presented by his legalization and analysis rows of normative documents that set the special order of the use of bowels of the earth for this aim. It is indicated that among crimes that trench upon the natural resources of country, most latent, and to the volume, the least investigational is exactly this type of criminal offence. The concept of amber is given in a publication, and it is indicated in what the duties of users of bowels of the earth, and also the certain basic requirements during working mine of minerals and the basic requirements, consist in industry of guard of bowels of the earth Procedure is exposed and in detail taking title of sing the bowels of the earth is described for mining, in particular, she is begun with development in accordance with the current landed legislation of project organization of the use of land in relation to talk in of lot land for mining, realization of examination and estimation of the found out supplies of minerals all right established by the State Commission of Ukraine for Mineral Resources, obtaining a single subsoil use permit after coordination with the competent authorities, approval of the project for the development of a mineral deposit, obtaining land for subsoil use and ends at the time of state registration of property rights to the land.

Socio-economic and legal factors of the problem of illegal amber mining are determined. The attempts of the legislator to regulate the issue of amber mining from its illegal fishing by developing numerous bills, issuing decrees and orders have been studied. Their shortcomings and positive directions are revealed. The socio-economic and legal preconditions for illegal extraction of precious stones of organogenic formation are indicated.

Key words: subsoil, minerals, amber, illegal mining.

Література:

1. Сурілова О.О. Правове регулювання видобутку бурштину. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. / голов. ред. М. В. Афанасьєва ; МОН України, НУ «ОЮА». Одеса : Гельветика, 2018. Т. 21. С. 111–119
2. Кодекс України про надра : Закон України від 27 лип. 1994 р. № 132/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 2. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення. *Постанова Кабінету Міністрів України* № 827 від 12 груд. 1994 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-94-%D0%BF#Text>.

4. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними : Закон України від 18 листоп. 1997 р. № 637/97-ВР. URL : : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80#Text_
5. Кримінальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та доповн. становм на 2 серп. 2016 року: (офіц. текст). Київ : ПАЛИВОДА А.В., 2016. 212 с.
6. Історія, що застигла в камені: все про сонячний бурштин. URL : https://gold.ua/ua/jewellery-articles/istoriya-zastyvshaya-v-kamne-vsyo-cho-vy-hoteli-znat-o-solnechnom-yantare_
7. Діагностика та експертиза бурштину URL : <https://inconsulting.com.ua/uk/gemologchna-ekspertiza/diagnostyka-ta-ekspertyza-burshtynu.html>.
8. Інструкція по застосуванню Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ бурштину від 5 лютого 2003 р. № 155/7476, затверджена наказом Державної комісії України по запасах корисних копалин при Міністерстві екології й природних ресурсів України від 10 лютого 2003 року № 29 URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0155-03/page>.
9. LEXLIGA Law Firm. Причини «бурштинової історії». URL : http://lexliga.com/ua/novosti/prichinyi-%C2%AByantarnoj-istorii%C2%BB_
10. Тестов П. Чорний бурштин. Які держоргани задіяні та що потрібно зробити, аби припинити нелегальний видобуток (Аналітична записка) URL : https://texty.org.ua/fragments/95763/Chornyj_burshtyn_Jaki_derzhorgany_zadijani_ta_shho-95763/.

References:

1. Surilova O. O.(2018) Pravove rehuliuвання vydobutku burshtynu. [Legal regulation of amber mining] Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia»./ holov. red. M. V. Afanasieva ; MON Ukrainy, NU «OluA». Odesa : Helvetyka, T. 21. S. 111–119. [in Ukrainian].
2. Kodeks Ukrainy pro nadra (1994) [Subsoil Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 27 lyp. 1994 r. № 132/94-VR // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 2 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukrainian].
3. Pro zatverdzhennia perelikiv korysnykh kopalyn zahalnoderzhavnoho ta mistsevoho znachennia (1994) [On approval of lists of minerals of national and local significance] // Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 827 vid 12 hrud. 1994 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-94-%D0%BF#Texti>. [in Ukrainian].
4. Pro derzhavne rehuliuвання vydobutku, vyrobnytstva i vykorystannia dorohotsinnykh metaliv i dorohotsinnoho kaminnia ta kontrol za operatsiiamy z nymy (1997) [On state regulation of extraction, production and use of precious metals and precious stones and control over operations with them]: Zakon Ukrainy vid 18 lystop. 1997 p. № 637/97-VR. URL: : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80#Text>[in Ukrainian].
5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy (2016) [Criminal codex of Ukraine] : chynne zakonodavstvo zi zminamy ta dopovn. (ofits. tekst). K. : PALYVODA A.V., 212s. [in Ukrainian].
6. Istoriia, shcho zastyhla v kameni: vse pro soniachnyi burshtyn [A story frozen in stone: all about solar amber] URL: <https://gold.ua/ua/jewellery-articles/istoriya-zastyvshaya-v-kamne-vsyo-cho-vy-hoteli-znat-o-solnechnom-yantare>. [in Ukrainian].
7. Diahnostyka ta ekspertyza burshtynu [Diagnosis and examination of amber] URL: <https://inconsulting.com.ua/uk/gemologchna-ekspertiza/diagnostyka-ta-ekspertyza-burshtynu.html>. [in Ukrainian].
8. Instruksiiia po zastosuvanniu Klasyfikatsii zapasiv i resursiv korysnykh kopalyn derzhavnoho fondu nadr do rodovyshch burshtynu (2003) [Instructions for the application of the Classification of reserves and resources of minerals of the state fund of subsoil to amber deposits and examination of amber] № 155/7476, zatverdzhenoї nakazom Derzhavnoi komisii Ukrainy po zapasakh korysnykh kopalyn pry Ministerstvi ekolohii y pryrodnykh resursiv Ukrainy vid 10 liutoho 2003 roku № 29 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0155-03/page>. [in Ukrainian].
9. Lexliga Law Firm. Prychyny «burshtynovoi istorii» [Reasons for the «amber histor»]. URL: <http://lexliga.com/ua/novosti/prichinyi-%C2%AByantarnoj-istorii%C2%BB>. [in Ukrainian].
10. Tiestov P. Chornyi burshtyn. Yaki derzhorgany zadiiani ta shcho potribno zrobyty, aby pryprynyty nelehalnyi vydobutok [Black amber. What government agencies are involved and what needs to be done to stop illegal mining]. (Analychna zapyska) URL: https://texty.org.ua/fragments/95763/Chornyj_burshtyn_Jaki_derzhorgany_zadijani_ta_shho-95763/. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.11.2021

Стаття рекомендована до друку 18.11.2021